

UPLATŇOVANIE ZÁSADY OPATRNOTI V ÚČTOVNÍCTVE ROZPOČTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ, PRÍSPEVKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A OBCÍ

Application of the principle of prudence in the accounting of budgetary organizations, allowance organizations and municipalities

Antónia Kovalčíková

Úvod

Zásada opatrnosti patrí medzi základné všeobecne uznávané účtovné zásady. Ako uvádza prof. Šlosárová „*Opatrnosť v účtovníctve je rozumný odhad krokov, ktoré majú v účtovnej jednotke zabrániť tomu, že riziká a straty sa budú prenášať do budúcnosti. Znamená taký prístup účtovnej jednotky k odhadom vykonávaným v neistých podmienkach, pri ktorom majetok a výnosy sa nenadhodnocujú a záväzky a náklady sa nepodhodnocujú*“¹. „*Predpokladané riziká a straty sú pravdepodobné skutočnosti, ktorých vznik sa očakáva s postačujúcou istotou.*“² Aj v tomto príspevku vychádzame zo základnej charakteristiky zásady opatrnosti a to, že sa v rámci zásady opatrnosti aplikuje imparitný princíp, princíp nižšej ceny a realizačný princíp. Konkrétne skúmame jeho aplikáciu prostredníctvom tvorby rezerv a tvorby opravných položiek k majetku v účtovníctve rozpočtových organizácií, príspevkových organizácií a obcí v podmienkach Slovenskej republiky v kontexte zákona o účtovníctve³ platného v súčasnosti v jeho znení od roku 2003 doteraz.

Rezervy a opravné položky v kontexte zákona o účtovníctve

Rezervy a opravné položky, ich tvorba, v podmienkach zvolených účtovných jednotiek verejnej správy sa v kontexte platného zákona o účtovníctve v Slovenskej republike vyvíjali. Od roku 2003 (začiatok účinnosti súčasne platného zákona o účtovníctve) doteraz môžeme zhrnúť tieto tri základné riešenia vo vzťahu k zneniu zákona pre príslušné obdobie.

• **Obdobie rokov 2003 – 2007**

V období rokov 2003 – 2007 rozpočtové organizácie, príspevkové organizácie a obce patrili k účtovným jednotkám, ktoré podľa zákona o účtovníctve tvorili rezervy a opravné položky v obmedzenom rozsahu, a to podľa osobitného predpisu (zákon o rezervách a opravných položkách na zistenie základu dane z príjmov, neskôr zákon o dani z príjmov).

Pre toto obdobie zo zákona vyplývali tieto ustanovenia:

§ 25 (2) „*Účtovná jednotka ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, zohľadňuje predpokladané riziká a straty, ktoré sa týkajú majetku a záväzkov a ktoré sú známe ku dňu*

¹ ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: Účtovníctvo. Bratislava: IURA EDITION, 2011. strana 113. ISBN 978-80-8078-418-8.

² ŠLOSÁROVÁ, A.: Analýza účtovnej závierky. Bratislava: EKONÓM, 2014. strana 67. ISBN 978-80-225-3800-8.

³ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení platnom pre skúmané obdobia.

zostavenia účtovnej závierky. Zníženie hodnoty sa musí zohľadniť vždy, bez ohľadu na to, či výsledkom hospodárenia za účtovné obdobie je zisk alebo strata.“⁴

§ 26 (3) „Predpokladané riziká, straty a zníženia hodnoty (§25 ods.2), ktoré sa týkajú majetku a záväzkov, sa vyjadrujú prostredníctvom rezerv, opravných položiek a odpisov. Rezervy sú záväzky s neurčitým časovým vymedzením alebo výškou. Opravné položky sa vytvárajú pri prechodnom znížení hodnoty majetku; tieto opravné položky sa zrušia, ak zanikne riziko, na ktoré boli vytvorené. Odpisy majetku vyjadrujú trvalé zníženie hodnoty majetku.“⁵

§ 26 (6) „Účtovná jednotka, ktorá nie je založená na účel podnikania, tvorí rezervy a opravné položky podľa osobitného predpisu.36).“⁶

V poznámke k odkazu 36) bol uvedený ako príklad zákon č. 368/1999 Z. z. o rezervách a opravných položkách na zistenie základu dane z príjmov; neskôr (v roku 2004) v rámci zmien zákona o účtovníctve bolo znenie poznámky zmenené na § 20 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov.

• Obdobie rokov 2008 – 2013

V období rokov 2008 – 2013 rozpočtové organizácie, príspevkové organizácie a obce podľa zákona o účtovníctve sú povinné tvoriť rezervy a opravné položky v súlade s účtovnými zásadami a účtovnými metódami. Z hľadiska právnej úpravy účtovníctva bola dôležitá zmena zákona o účtovníctve⁷, konkrétne § 26.

Pre toto obdobie zo zákona vyplývali tieto ustanovenia:

§ 26 (3) „Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, je účtovná jednotka povinná upraviť ocenenie hodnoty majetku, vytvoriť rezervy a odpisovať majetok v súlade s účtovnými zásadami a účtovnými metódami.“⁸

§ 26 (4) „Ocenenie majetku sa upraví opravnými položkami, ak existuje opodstatnený predpoklad zníženia hodnoty majetku pod jeho účtovnú hodnotu. Opravné položky sa zrušia alebo sa zmení ich výška, ak nastane zmena predpokladu zníženia hodnoty.“⁹

§ 26 (5) „Rezervy sú záväzky s neistým časovým vymedzením alebo výškou.“¹⁰

§ 26 (7) „Odseky 1 až 4 nepoužije účtovná jednotka, ktorá účtuje v sústave jednoduchého účtovníctva s výnimkou odpisovania majetku a tvorby rezerv, ktoré sú uznaným daňovým výdavkom podľa osobitného predpisu. 35b)“.

Poznámka pod čiarou k odkazu 35b znie: § 20 ods. 9 zákona č. 595/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov.

• Obdobie od roku 2014 doteraz

V období od roku 2014 doteraz rozpočtové organizácie, príspevkové organizácie a obce podľa zákona o účtovníctve nie sú povinné tvoriť rezervy a opravné položky v súlade s účtovnými zásadami a účtovnými metódami. Podľa zmeny v zákone o účtovníctve¹¹ sa doplnil do § 26

⁴ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve, 2003 – 2007, § 25 (2).

⁵ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve, 2003 – 2007, § 26 (3).

⁶ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve, 2003 – 2007, § 26 (6).

⁷ Zákon č. 198/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

⁸ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, 2008 – 2015, § 26 (3).

⁹ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, 2008 – 2015, § 26 (4).

¹⁰ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, 2008 – 2015, § 26 (5).

¹¹ Zákon č. 352/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

(7) text, ktorý je významný z hľadiska nášho skúmania. V súčasnosti (s účinnosťou od 1. 1. 2014) má teda uvedený siedmy odsek takéto znenie:

§ 26 (7) „*Odseky 1 až 4 nepoužije účtovná jednotka, ktorá účtuje v sústave jednoduchého účtovníctva s výnimkou odpisovania majetku a tvorby rezerv, ktoré sú uznaným daňovým výdavkom podľa osobitného predpisu. 35b)*“. *Ustanovenia odsekov 1 až 4 nie je povinná použiť účtovná jednotka, ktorá nie je založená alebo zriadená na účel podnikania, okrem odpisovania majetku, pri ktorom môže použiť odpisovanie podľa osobitného predpisu. 35c)*“¹²

Poznámka pod čiarou k odkazu 35c znie: § 22 až 29 zákona č. 595/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Záver

Na základe uvedených skutočností doložených predmetnými ustanovenia zákona o účtovníctve môžeme uviesť, že rezervy a opravné položky, ich tvorba, patria k tým oblastiam účtovníctva rozpočtových organizácií, príspevkových organizácií a obcí na Slovensku, pre ktoré sú charakteristické zmeny, v tomto príspevku skúmané ako dôsledok procesu novelizácie zákona o účtovníctve. V skúmanom období k základným zmenám patria všeobecné zmeny týkajúce sa definovania rezerv a vymedzenia opravných položiek; k významným zmenám pre rozpočtové organizácie, príspevkové organizácie a obce však zaraďujeme ustanovenia o ich tvorbe (v rokoch 2003 – 2007 tvoria rezervy a opravné položky pre daňové účely vo vzťahu k dani z príjmov, v rokoch 2008 – 2013 sú povinné upraviť ocenenie majetku opravnými položkami a vytvoriť rezervy v súlade s účtovnými zásadami a účtovnými metódami, od roku 2014 doteraz patria skúmané subjekty verejnej správy k tým účtovným jednotkám, ktoré nie sú povinné použiť ustanovenia o tvorbe rezerv a opravných položiek v súlade s účtovnými zásadami a účtovnými metódami). Z hľadiska nášho skúmania rezerv a opravných položiek ako nástrojov na aplikáciu zásady opatrnosti, ktorá patrí medzi základné všeobecne uznávané účtovné zásady, môžeme konštatovať, že v období rokov 2008 až 2013 bola jej podpora zákonom o účtovníctve aj pre rozpočtové organizácie, príspevkové organizácie a obce v zhode s procesom harmonizácie účtovníctva subjektov verejnej správy s účtovníctvom podnikateľov ako aj s medzinárodnými účtovnými štandardami pre verejný sektor IPSAS.

Abstrakt

V príspevku sú prezentované výsledky analýzy aplikácie zásady opatrnosti prostredníctvom tvorby rezerv a opravných položiek v účtovníctve rozpočtových organizácií, príspevkových organizácií a obcí. V príspevku prezentujeme zmeny ako dôsledok procesu novelizácie zákona o účtovníctve v Slovenskej republike od roku 2003 doteraz.

Kľúčové slová: Účtovníctvo, zásada opatrnosti, rezervy, opravné položky

Summary

The article is concerned with results of the analysis of the principle of prudence through the provisions and temporary impairment of assets in accounting of budgetary organizations, allowance organizations and municipalities. In the article we present the changes as a

¹² Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, 2014 – 2015, § 26 (7).

consequence of the process of amendment of Act on Accounting in Slovakia from the year 2003 until now.

Key words: Accounting, principle of prudence, provisions, value adjustments/temporary impairment of assets

JEL klasifikácia: M41

Použitá literatúra

- [1] KOVALČÍKOVÁ, A.: Účtovníctvo rozpočtových organizácií. Bratislava: IURA EDITION, 2010. 314 strán. ISBN 987-80-8078-355-6.
- [2] KOVALČÍKOVÁ, A. – KORDOŠOVÁ, A.: Účtovníctvo rozpočtových organizácií, príspevkových organizácií a obcí. Bratislava: IURA EDITION, 2008. 326 strán. ISBN 978-80-8078-221-4.
- [3] KOVALČÍKOVÁ, A. – KORDOŠOVÁ, A.: Účtovníctvo obcí. Bratislava: EKONÓM, 2014. 176 strán. ISBN 978-80-225-3845-9.
- [4] ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: Účtovníctvo. Bratislava: IURA EDITION, 2011. 290 strán. ISBN 978-80-8078-418-8.
- [5] ŠLOSÁROVÁ, A.: Analýza účtovnej závierky. Bratislava: EKONÓM, 2014. 520 strán. ISBN 978-80-225-3800-8.
- [6] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení platnom pre skúmané obdobia.
- [7] Zákon č. 198/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- [8] Zákon č. 352/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.
- [9] <http://www.finance.gov.sk>.

Kontakt

Antónia Kovalčíková, doc., Ing., PhD., Katedra účtovníctva a audítorstva, FHI EU v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, tel.: +421 2 67 295 771, antonia.kovalcikova@euba.sk